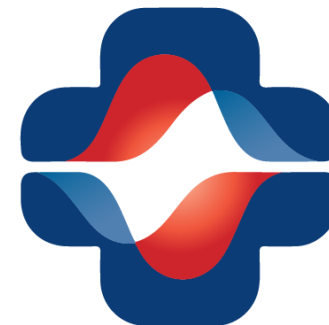

ESF projekt UP.03.3.1.04.0020

REGIONALNI CENTAR KOMPETENTNOSTI MLINARSKA

Savjetovanje za dojenje za zdravstvene djelatnike

PRIRODNA PREHRANA – DOJENJE

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Jožica Josipa Štefanić, Škola za primalje

Josipa Bajan, Škola za primalje

Milena Logožar, Škola za primalje

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj programa

1. Povijest hranjenja dojenčadi
2. Prednosti dojenja i psihološki aspekti dojenja
3. Anatomija i fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja
4. Biokemijski sastav majčinog mlijeka
5. Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Ishodi učenja programa

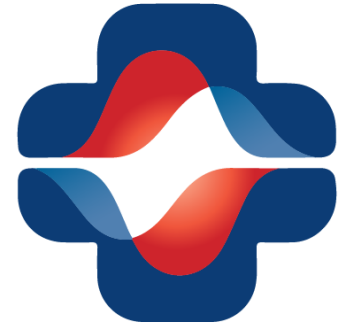
Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Po završetku programa sudionici moći će:

- opisati načine hranjenja kroz povijest
- objasniti kako je način hranjenja utjecao na zdravlje i smrtnost dojenčadi
- nabrojati prednosti prirodne prehrane
- izdvojiti medicinske i psihološke prednosti dojenja
- opisati funkciju glavnih struktura dojke
- raspraviti anatomske varijacije dojke
- razlikovati sastav majčinog i adaptiranog mlijeka
- navesti razliku u sastavu između kolostruma i zrelog mlijeka

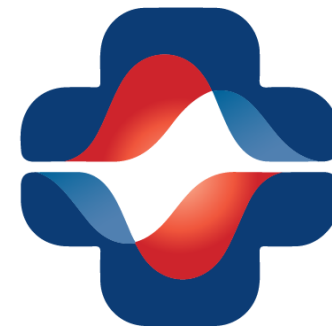
Povijest hranjenja dojenčadi

Jožica Josipa Štefanić, Škola za primalje

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Prapovijesno doba

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

- Malo znamo navikama dojenja drugih primata , još manje o neandentralcima
- Čimpanze odvikavaju svoje mladunce u dobi od 4 ili 5 godina

Antičko doba

- Majčino mlijeko smatralo se svetim
- Babilonci, Egipćani, Grci i Rimljani su zapošljavali dojilje
- Zakon je regulirao ovu profesiju, a izvješća o tome postoje već 2.000 godina prije Krista

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Mezopotamija

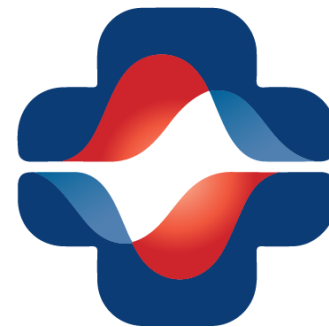
- Prema babilonskim spisima, dojenje je trajalo 2-3 godine
- Alternativno rješenje bile su dojilje

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Egipat

- Stari Egipćani su prepoznali vitalnu važnost dojenja, pripisujući mu i svetu ulogu
- Dojilje bi također bile primarna alternativa u starom Egiptu, u slučaju da postoji problem s dojenjem
- Postoje dokazi da su visoko cijenjene dojilje dojile faraonovu djecu

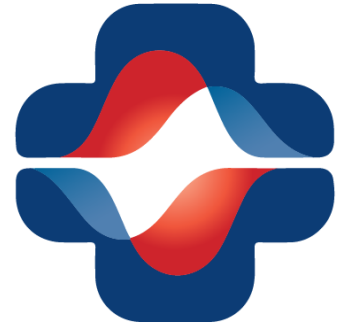
Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Stara Grčka

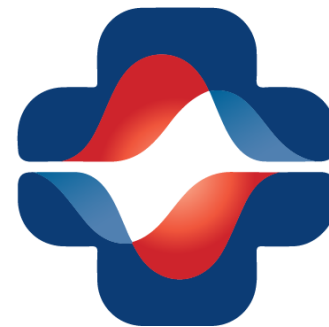
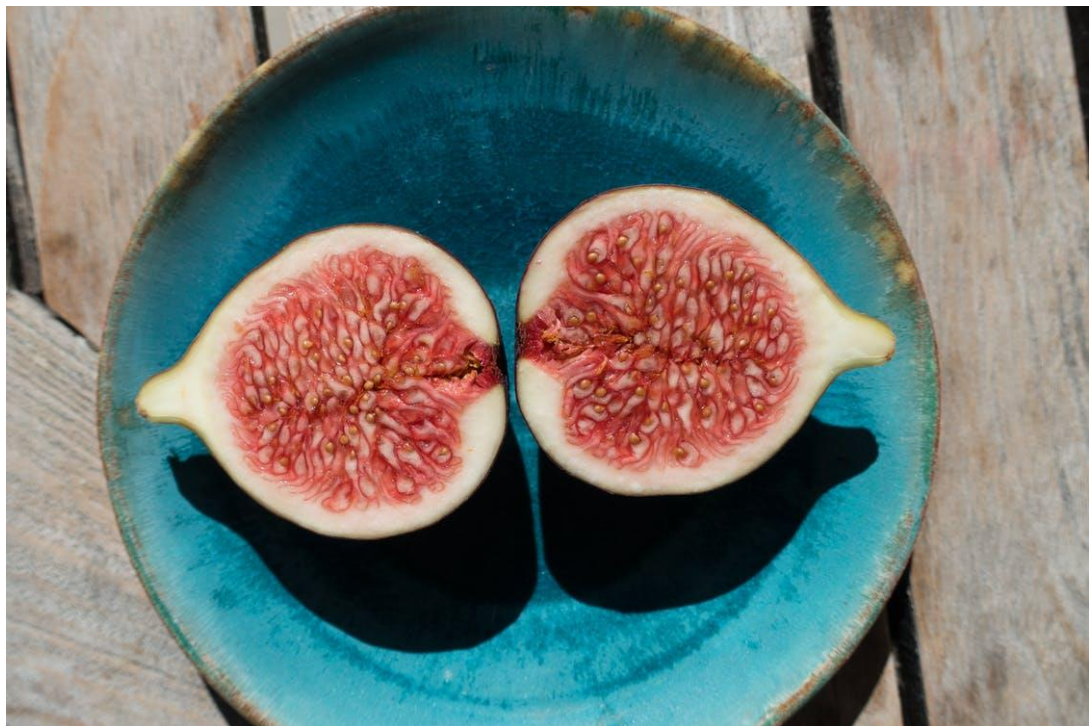

- Uloga dojenja u staroj Grčkoj jednako je važna
- Prikazano u brojnim skulpturama ili statuama božica poput Here, Gee i Demetre kako doje svoju djecu

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Rimsko doba

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

- Rumilija, božica dojenja i zaštitnica svih dojilja i dojenčadi, štovala se u starom Rimu
- njen simbol bilo je drvo smokve

Kina

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

- “Temeljita rasprava o higijeni male djece”, objavljena za vrijeme dinastije Song (960. – 1279. poslije Krista)
- Ponavljaju se upozorenja da se ne doji neposredno nakon spolnog odnosa ili dok je majka u alkoholiziranom stanju
- Dojenje u Kini obično je trajalo najmanje dvije godine

Općenito

- **Prva mliječna formula** promovirana je **1863.** godine kao savršena hrana za dojenčad (kravlje mlijeko, brašno, kalijev bikarbonata i slad)
- do 1883. bilo je dostupno 27 marki hrane za dojenčad
- ranih 1970-ih samo je oko 25% dojenčadi dojeno u dobi od 1 tjedna

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Literatura

- <https://www.health-foundations.com/blog/2015/01/05/a-brief-and-fascinating-history-of-breastfeeding-and-its-alternatives>
- Lawrence A.R, Lawrence M.R. (2016) Breastfeeding „A guide for the medical profession 8th edition“. Philadelphia: Elsevier.

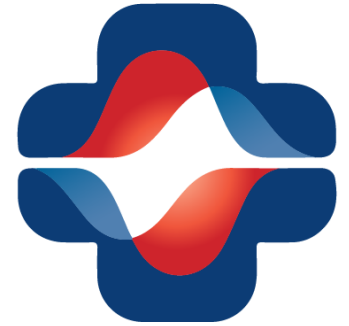
KORIŠTENE SLIKE::

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cf/Tellus_%28mus%C3%A9_de_l%27Ara_Pacis%2C_Rome%29_%2833950310621%29.jpg 09.06.2022.

<https://www.pexels.com/photo/monkey-with-baby-5505637/> 09.06.2022.

[Gaia - Wikipedia](#) 02.07.2022.

<https://www.pexels.com/photo/red-and-yellow-fruit-33791/> 02.07.2022.

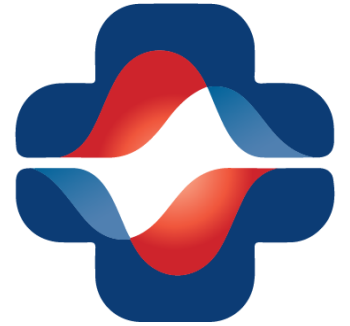

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Prednosti dojenja i psihološki aspekti dojenja

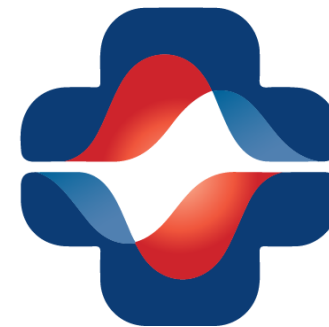
Milena Logožar, Škola za primalje

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Dojenje

- Dojenje je proces u kojem žena hrani novorođenče ili bebu mlijekom iz svojih grudi
- Laktacija počinje dva do tri dana nakon poroda, pod djelovanjem prolaktina
- U punoj laktaciji žena može proizvesti do 1200 ml mlijeka, a podražaj je samo dojenje
- Prirodan je proces hranjenja djeteta i donosi mnoge blagodati
- Vještina dojenja iziskuje puno strpljenja
- Jedinstvena je prilika za uspostavljanje povezanosti između majke i djeteta
- Paralelno se razvija i emocionalni odnos i komunikacija između majke i djeteta

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Sastav majčinog mlijeka (1)

- Majčino mlijeko po svom sastavu i količini potpuno je prilagođeno potrebama rasta i razvoja djeteta („zlatni standard za prehranu“)
- Dojenje prvih šest mjeseci osigurava opskrbu dječjeg organizma tvarima neophodnim za pravilan rast i razvoj
- Majčino mlijeko bogato je mastima, bjelančevinama, šećerom, vitaminima i mineralima, ali i brojnim bioaktivnim komponentama poput hormona, faktora rasta, enzima, limfocita
i neutrofila
- Tijekom prvog mjeseca laktacije sastav majčinog mlijeka mijenja se kroz tri faze:
  - kolostrum
  - prijelazno
  - zrelo mlijeko

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Sastav majčinog mlijeka (2)

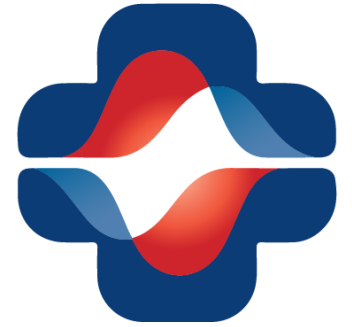
- **Kolostrum ili prvo mlijeko** izlučuje se između 12. – 16. dana gestacije pa do 5. dana nakon poroda (volumen 10 – 100 ml na dan)
- Ima zaštitnu ulogu, doprinosi uspostavi bifidalne flore
- **Prijelazno mlijeko** – povećan je volumen tekućine, ugljikohidrata i masti (energetska vrijednost mlijeka)

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Sastav majčinog mlijeka (3)

- **Zrelo mlijeko** izlučuje se nakon 16. dana laktacije i različitog je sastava na početku i kraju podoja
- Prvo mlijeko – početak podoja – sadrži više vode i ugljikohidrata, pri kraju podoja više masti
- Proteini sirutke i kazeina
- Imunoglobulini
- Ugljikohidrati - laktoza
- Masti majčinog mlijeka predstavljaju glavni izvor energije, čineći oko 40-55 % djetetovog ukupnog energetskeg unosa
- Masti osiguravaju dječjem organizmu opskrbu vitaminima topljivim u mastima i esencijalnim masnim kiselinama

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Psihološki aspekti dojenja (1)

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

- Fiziološke potrebe bebe (hrana, čistoća, san, toplina)
- Psihološke potrebe (da bude milovana, da joj se govori, tepa, ljulja, drži u krilu, da se s njom igra)
- Prema E. Eriksonu kod zadovoljenih potreba djeteta će se razviti osjećaj povjerenja, u suprotnom dolazi do razvoja nepovjerenja, sumnje, straha, nezadovoljstva i apatije
- **Psihološke prednosti dojenja:**
  - uspostavlja se čvrsta emotivna veza između majke i djeteta što je značajno za daljnji psihofizički razvoj djeteta
  - osjećaj korisnosti i odgovornosti od strane majke što rezultira pozitivnim reakcijama majčina organizma

Psihološki aspekti dojenja (2)

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

➤ **Medicinske prednosti dojenja:**

- idealan sastav majčinog mlijeka najpogodniji je za sazrijevanje dječjeg probavnog trakta, svi prehrambeni sastojci prisutni su u primjerenim omjerima
- majčino mlijeko uvijek je dostupno, idealne temperature za hranjenje i gotovo sterilno
- jača imunološki sustav
- sudjeluje u procesu razvoja vida
- ima važnu ulogu u rastu i sazrijevanju SŽS te utječe pozitivno na mentalni razvoj
- utječe na razvoj verbalne inteligencije i inteligencije uopće.
- smanjuje incidenciju razvoja dijabetesa, karcinoma kod djece, infekcije uha, infekcije dišnih putova, pretilosti i ostale zdravstvene tegobe
- utječe na pravilan razvoj zubne okluzije

Psihološki aspekti dojenja (3)

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

➤ Dobrobit dojenja za dojilju:

- Pospješuje involuciju uterusa, dreniranje lohija i brži oporavak majke
- Donosi osjećaj zadovoljstva i sreće majci
- Brži je gubitak viška tjelesne težine (produkcija mlijeka dnevno troši 500 – 600 cal.)
- Majke koje su dojile imaju manji rizik za nastanak genitalnog karcinoma i karcinoma dojki
- Manji je rizik za osteoporozu i lom kuka nakon menopauze

Postupci koji pospješuju laktaciju

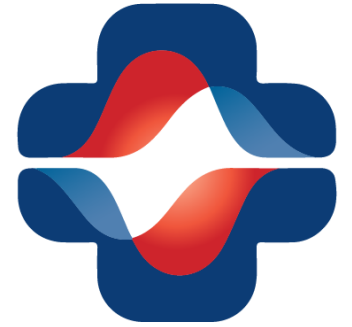
- Češće stavljanje djeteta na prsa (u razmacima manjim od tri sata, kako bi se razina prolaktina održala na povećanim vrijednostima i dovela do trajne sekrecije mlijeka) ili izdavanje
- Najviša razina prolaktina postiže se za vrijeme hranjenja noću
- Udoban položaj i opuštena dojilja
- Dovoljan unos hrane i tekućine

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Uzroci neuspješnog dojenja

- Nedostatak znanja i samopouzdanja od strane majke
- Manjak potpore, osobito u prvim danima nakon poroda
- Fizički psihosocijalni problemi (strah, bol, zabrinutost, tuga, iscrpljenost)
- Pogrešne informacije od laika, zdravstvenih djelatnika, iz medija
- Poteškoće zbog manjka vještine dojenja
  - ✓ nepravilan položaj majke
  - ✓ nepravilan položaj djeteta prilikom dojenja
  - ✓ nepravilno postavljanje djeteta na dojku
  - ✓ nepravilan način izdavanja

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Promicanje dojenja „Ciljevi održivog razvoja 2030”

- Produktivnost i zapošljavanje žena
- Okoliš i klimatske promjene
- Preživljavanje, zdravlje i dobrobit
- Prehrana, ispravnost hrane i smanjenje siromaštva

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

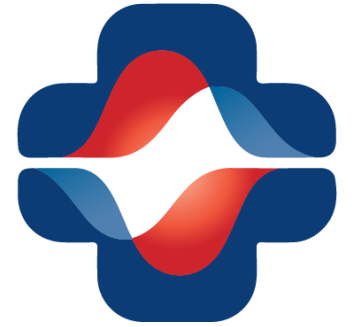

Literatura

1. Campell SH, Lauwers J, Mannel R, Spencer B, ur. Cor curriculum for interdisciplinary lactation care. Burlington: Jones and Bartlett; 2019.
2. Rumboldt M, Zakarija-Grković I, ur. Suvremena saznanja o laktaciji i dojenju. Split, 4.-7. prosinca 2019. Split:MF Split, 2019.
3. Wilson-Clay B, Hoover Kay. The Breastfeeding atlas. 4th.ed. Texas Manchaca TX: BWC/KH Joint Venture; 2008.

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Anatomija i fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

Josipa Bajan, Škola za primalje

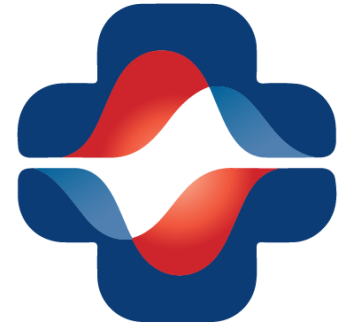
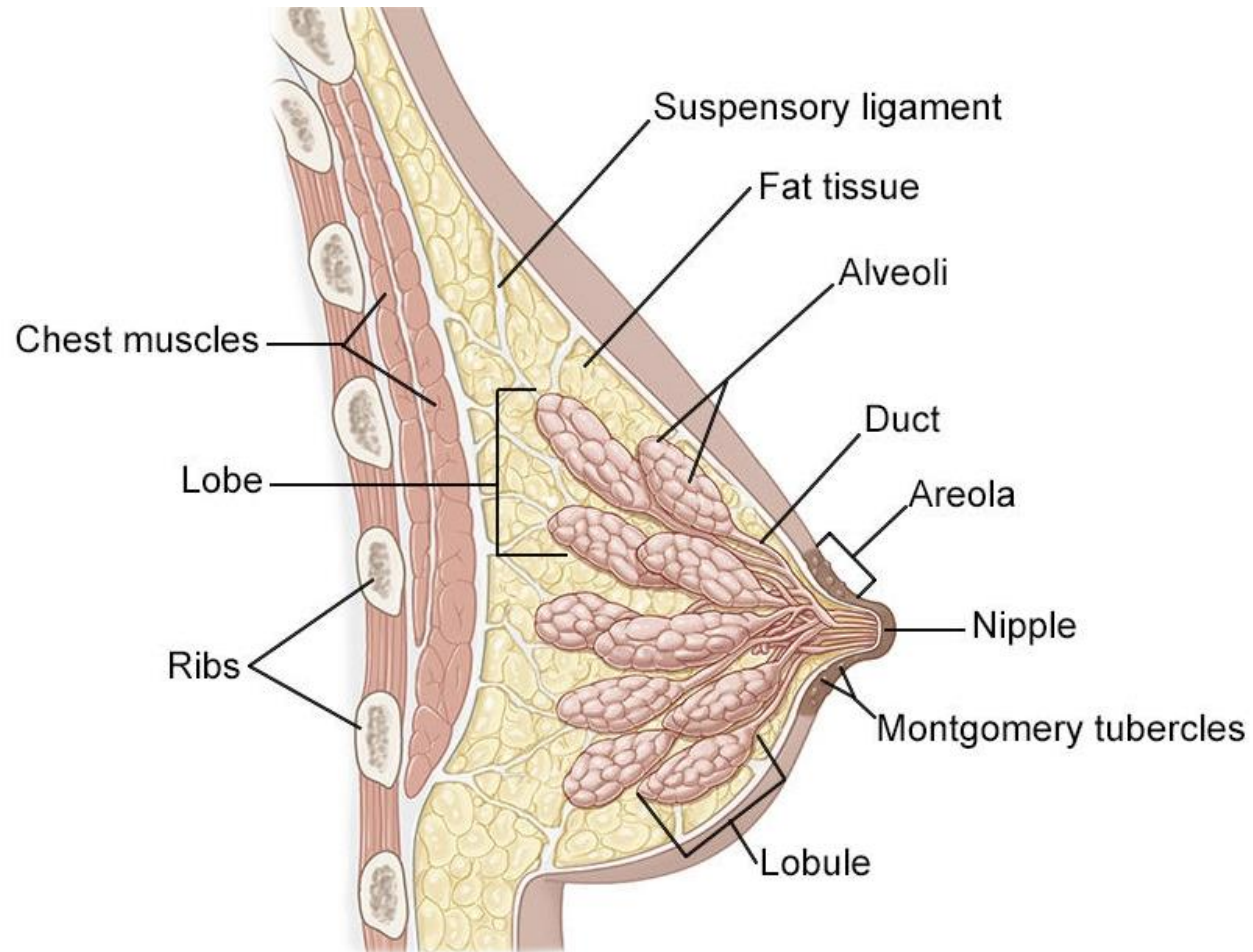
Uvod

- Dojka je parna mliječna žlijezda
- Jedini organ koji je nepotpuno razvijen pri rođenju
- Faze rasta i razvitka dojke prije trudnoće i dojenja događaju se kod ploda u maternici, tijekom prve dvije godine života te u pubertetu
- Mamogeneza je proces razvoja mliječne žlijezde i struktura unutar dojke tijekom života žene.

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Anatomija dojke

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

a) mamogenza

- epitelne stanice dojke dijele se i proliferiraju
- mliječni kanali se granaju i formiraju se režnjevi
- krvotok dojke je povećan
- povećana količina intersticijske tekućine i povećana koncentracija elektrolita

U zadnjem tromjesečju

- latkociti se pune kapljicama masti
- alveole se pune kolostrumom

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

a) mamogenza

- 17-beta estrogena – odgovoran je za epitelnu proliferaciju dojki i nicanje kanalića tijekom trudnoće
- prolaktin – odgovoran je za potpuni rast mliječne žlijezde te uspostavu i održavanje laktacije
- progesteron - stimulira lobuloalveolarni rast uz istovremenu supresiju sekretorne aktivnosti
- placentarni laktogen i korionski gonadotropini – ubrzavaju rast mliječnih žlijezda
- glukokortikoidi – poboljšavaju formiranje lobula i razvoj alveola

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

laktogeneza I

- počinje oko 16. tjedna trudnoće
- početak sekretorne stanične aktivnosti i proizvodnje mlijeka
- proizvedene male količine mlijeka mogu se nakupljati u kanalima te mlijeko može curiti već tijekom trudnoće
- pod utjecajem humanog placentarnog laktogena i faktora rasta laktociti postaju alveolarne epitelne stanice dojke

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

c) laktogeneza II

- počinje između 30 i 72 sata nakon poroda posteljice
- počinje obilno lučenje mlijeka
- lučenje mlijeka u početku je pod hormonalnom kontrolom, a kasnije pod autokrinom ili lokalnom kontrolom
- uzroci zakašnjele laktogeneze: nakupljanja tekućine tijekom poroda, carskog reza, teškog vaginalnog poroda, kod nekih bolesti i stanja žene, bolesti majke koje utječu na pražnjenje dojke (Sheehnov sindrom), prvorotkinje, retencije posteljice

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

c) laktogeneza II

- Oksitocin – odgovoran za refleks otpuštanja mlijeka
- otpuštanje oksitocina javlja se kod stimulacije senzornih neurona u areoli dojke u obliku intervala koji traju tri do četiri sekunde, a javljaju se svakih pet do 15 minuta
- otpuštanje oksitocina može biti potaknuto vanjskim utjecajim npr. plač dojenčeta
- djelovanje oksitocina
- lučenje oksitocina mogu inhibirati: bol, umor, anksioznost i stres majke, konzumiranje alkohola te upotreba sintetskog oksitocina

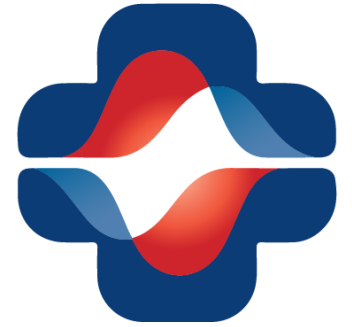

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

d) laktogeneza III

- od 10 tjedna nakon poroda do involucije dojki
- stvaranje zrelog mlijeka
- laktacija je pod lokalnom (autokrinom kontrolom)
- Mlijeko sadrži povratni inhibitor laktacije (PIL)
- PIL – regulira lokalnu sintezu mlijeka, ovisno i punoći dojke

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Fiziologija dojke tijekom trudnoće i dojenja

e) apoptoza

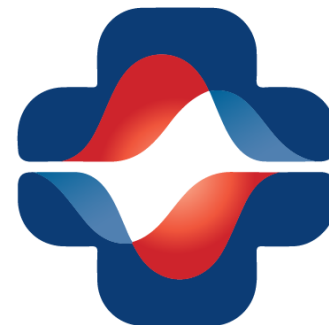
- nakon prestanka korištenja struktura za stvaranje mlijeka
- oko 40 dana nakon prestanka dojenja

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Literatura

- Anatomy of Breast. URL: <https://permatasusuan.com/en/2021/07/anatomy-of-breast/> (29.6.2022.)
- Andreas N.J., Beate Kampmann B., Kirsty Mehring Le-Doare K. Human breast milk: A review on its composition and bioactivity. Early Human Development. 2015. URL: <https://spiral.imperial.ac.uk/handle/10044/1/25981> (1.4.2022.)
- Campell SH, Lauwers J, Mannel R, Spencer B, ur. Cor curriculum for interdisciplinary lactation care. Burlington: Jones and Bartlett; 2019.
- Rumboldt M, Zakarija-Grković I, ur. Suvremena saznanja o laktaciji i dojenju. Split, 4.-7. prosinca 2019. Split:MF Split, 2019.

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav majčinog mlijeka

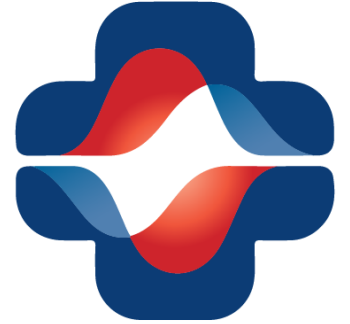

Josipa Bajan, Škola za primalje

Uvod

Benefiti majčinog mlijeka:

- svojim sastavom prilagođeno je potrebama djeteta
- omogućava njegov rast i razvoj
- ima zaštitnu ulogu i smanjuje pojavu autoimunih bolesti
- prilagođeno je probavnom sustavu djeteta
- sastav i količina mijenja se ovisno o dobi djeteta

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav majčinog mlijeka

- Prvih pet dana života novorođenčeta – kolostrum
- 15 dana života novorođenčeta – zrelo mlijeko (sastavom postaje stabilno oko četvrtog do šestog tjedna nakon poroda)

Zrelo mlijeko:

- 87.5 % vode – na početku podoja više vode, na kraju podoja mlijeko bogatije masnoćama
- Krutih tvari ima 122 g/l: ugljikohidrata – 70 g/l, masti – 40 g/l, bjelančevina – 10 g/l i minirela – 2 g/l
- energetska vrijednost od 60 do 77 kcal/100 ml
- osmolalnost je 286 mOsm/l

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav majčinog mlijeka

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Sadržaj u g/l	Kolostrum	Zrelo mlijeko
ugljikohidrati	50 - 70	70 - 85
• laktoza	30 - 50	67 - 70
• oligosaharidi	22 - 24	5 - 15
• glukoza	0.2 - 1	0.2 - 0.3
lipidi	15 - 20	35 - 48
• trigliceridi	14.5 - 19.5	34 - 47
• masne kiseline	13 - 17	30 - 42
• kolesterol	0.2 - 0.3	0.1 - 0.2
ukupni dušik	3.0	1.9
• neproteinski	0.5	0.45
• proteinski	2.5	1.45

Biokemijski sastav majčinog mlijeka

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

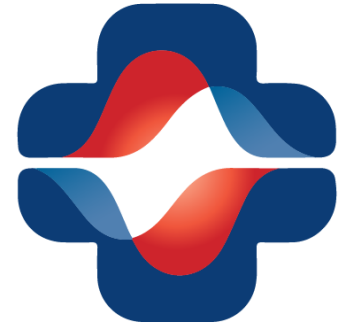
Sadržaj u g/l	Kolostrum	Zrelo mlijeko
proteini	15 -20	8 - 11
• kazein	3.8	3 - 5
• proteini sirutke	11 - 15	5 - 6
• α laktalbumin	3.6	2 - 3
• IgM	0.02	0.01
• IgG	0.01	0.05
• laktoferin	3.5	1 - 3
• lizozim	0.1 - 0.2	0.1
• sekretorni IgA	2.0	0.5 - 1.0
• serumski albumin	0.4 g	0.3

Literatura

- Anatomy of Breast. URL: <https://permatasusuan.com/en/2021/07/anatomy-of-breast/> (29.6.2022.)
- Campell SH, Lauwers J, Mannel R, Spencer B, ur. Cor curriculum for interdisciplinary lactation care. Burlington: Jones and Bartlett; 2019.
- Martin C.R., Ling P., Blackburn G.L. Review of Infant Feeding: Key Features of Breast Milk and Infant Formula. Nutrients. 2016 May; URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4882692/> (1.4.2022.)
- Rumboldt M, Zakarija-Grković I, ur. Suvremena saznanja o laktaciji i dojenju. Split, 4.-7. prosinca 2019. Split:MF Split, 2019.

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

Josipa Bajan, Škola za primalje

Uvod

- Adaptirano mlijeko (dječja formula) zamišljeno je kao učinkovita zamjena za majčino mlijeko i formulirana je tako da oponaša nutritivni sastav majčinog mlijeka
- Proizvodnju adaptiranog mlijeka nadziru nacionalne organizacije za kontrolu lijekova i hrane
- Codex Alimentarius Commission 1981. godine objavio je standard za sastav mliječne formule. Taj standard je revidiran 2007. godine, izmijenjen 2016. te do sada povremeno nadopunjava

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

- mora sadržavati odgovarajuće količine vode, ugljikohidrata, proteina, masti, vitamina i minerala
- proteini, lipidi, ugljikohidrati imaju raspon minimalnih i maksimalnih vrijednosti za svoju učinkovitost te se potreban raspon svake hranjive tvari mora održavati tijekom cijelog roka trajanja proizvoda
- ne smije sadržavati manje od 60 kcal (250 kJ) i ne više od 70 kcal (295 kJ) energije na 100 ml

Podjela: formula na bazi kravljeg mlijeka, formula na bazi soje i specijalizirana formula

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

a) formula na bazi kravljeg mlijeka

- kravlje mlijeko sadrži veće razine masti, minerala i proteina u usporedbi s ljudskim mlijekom zato ono mora biti obrano i razrijeđeno
- sadrži dodana biljna ulja, vitamine, minerale i željezo
- udio proteina kod zdrave novorođenčadi: 2 – 2,5 g/100 mL (omjerom proteina/energije <3 g/100 kcal)
- udio proteina kod nedonoščadi i nedostaščadi: 2,9 g/100 mL (omjer proteina/energije 3,5 g/100 kcal)
- ugljikohidrata mora biti između 9 i 14 g/100 kcal (ne fruktoza)
- ne smije sadržavati hidrogenizirane masti i ulja

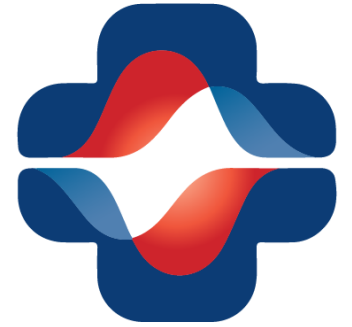

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

b) formula na bazi soje

- kod dojenčadi s galaktozemijom ili maldigestijom laktaze
- pomažu kod grčeva i alergija na mlijeko
- dojenčad alergična na kravlje mlijeko može biti alergična i na sojino

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Biokemijski sastav adaptiranog mlijeka

c) specijalizirana formula

- hipoalergena
- bez laktoze
- za dojenčad s metaboličkim bolestima

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska

Literatura

- Anatomy of Breast. URL: <https://permatasusuan.com/en/2021/07/anatomy-of-breast/> (29.6.2022.)
- Campell SH, Lauwers J, Mannel R, Spencer B, ur. Cor curriculum for interdisciplinary lactation care. Burlington: Jones and Bartlett; 2019.
- Martin C.R., Ling P., Blackburn G.L. Review of Infant Feeding: Key Features of Breast Milk and Infant Formula. Nutrients. 2016 May; URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4882692/> (1.4.2022.)
- Rumboldt M, Zakarija-Grković I, ur. Suvremena saznanja o laktaciji i dojenju. Split, 4.-7. prosinca 2019. Split:MF Split, 2019.

Regionalni centar
kompetentnosti
Mlinarska